

Sygn.akt III AUa 814/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 listopada 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Marek Szymanowski (spr.)

Sędziowie: SA Maria Jolanta Kazberuk

SO del. Marzanna Rogowska

Protokolant: Magda Małgorzata Gołaszewska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 19 listopada 2014 r. w B.

sprawy z odwołania A. K. (1)

przy udziale zainteresowanej K. K.

przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

o ustanie ubezpieczenia społecznego rolników

na skutek apelacji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku V Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 28 marca 2014 r. sygn. akt V U 1234/13

I. zmienia zaskarżony wyrok i oddala odwołanie;

II. odstępuje od obciążania A. K. (1) kosztami zastępstwa prawnego rolniczego organu rentowego za obie instancje.

Sygn. akt III AUa 814/14

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 7 maja 2013 roku wydaną na podstawie przepisów Ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników (t.j. Dz. U z 2008 r., nr 50, poz. 291 ze zm.) Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego stwierdził ustanie ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego, macierzyńskiego i emerytalno - rentowego A. K. (1) od dnia 1 kwietnia 2005 roku, albowiem ubezpieczony nie poinformował Kasy o rozpoczęciu prowadzenia działalności gospodarczej oraz nie przedłożył zaświadczenia właściwego organu podatkowego o wysokości należnego podatku z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej. Pierwsze takie zaświadczenie winien był złożyć za rok 2004 do dnia 14 lutego 2005 r.

Odwołanie od powyższej decyzji złożył A. K. (1), który zaskarżył ją w całości i wniósł o jej uchylenie. Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił naruszenie przepisów ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, poprzez

niewłaściwą interpretację art. 5a tejże ustawy. Odwołujący wskazał na treść orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2008 roku, sygn. akt I UK 238/07 i wniósł o uchylenie zaskarżonej decyzji.

Zainteresowana w sprawie K. K. wносиła o uwzględnienie wniesionego przez A. K. (1) odwołania.

Wyrokiem z dnia 28 marca 2014 roku Sąd Okręgowy w Białymstoku zmienił zaskarżoną decyzję i ustalił, że A. K. (1) podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników od dnia 1 kwietnia 2005 roku.

W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku Sąd Okręgowy wskazał, iż stosownie do treści art. 5a powołanej wyżej ustawy w brzmieniu ustawy z dnia 12 września 1996 roku o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 1996 r., nr 124, poz. 585) w brzmieniu rolnik lub domownik, który podlegając ubezpieczeniu w pełnym zakresie z mocy ustawy, nieprzerwanie co najmniej 1 rok, podejmuje pozarolniczą działalność gospodarczą nie będąc pracownikiem i nie pozostając w stosunku służbowym, podlega nadal temu ubezpieczeniu. Przy czym może on podlegać innemu ubezpieczeniu społecznemu wówczas, gdy złoży Zakładowi lub Kasie oświadczenie, że chce podlegać innemu ubezpieczeniu społecznemu z tytułu pozarolniczej działalności gospodarczej, o ile spełnia w tym zakresie warunki określone w odrębnych przepisach.

Ustawą z dnia 2 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2004 r., nr 91, poz. 873) zmieniono treść powyższego przepisu w ten sposób, że jednym z warunków dalszego podlegania ubezpieczeniom społecznym rolników ustalono podleganie ubezpieczeniu przez okres 3 lat przed podjęciem pozarolniczej działalności gospodarczej. Jednocześnie ustawodawca, jako warunek ubezpieczenia wskazał na obowiązek zawiadomienia Kasy o podjęciu działalności gospodarczej, wyboru sposobu opodatkowania oraz składania Kasie zaświadczeń właściwego organu podatkowego w zakresie kwoty podatku, do 14 lutego każdego roku, za miniony rok. Konsekwencją niedotrzymania tych obowiązków, bądź niezachowania zakreślonych terminów było wyłączenie z ubezpieczenia społecznego rolników z mocy ustawy.

Stosownie do art. 5a ust. 10 cytowanej ustawy (w brzmieniu na dzień 2 kwietnia 2004 roku) za pozarolniczą działalność gospodarczą o której mowa w ust. 1, uważa się pozarolniczą działalność gospodarczą prowadzoną na podstawie przepisów o działalności gospodarczej. Zdaniem Sądu Okręgowego w przedmiotowej sprawie stan faktyczny był bezsporny. Wynika z niego, że na mocy umowy darowizny zawartej dnia 11 września 1990 roku odwołujący A. K. (1) wraz z żoną K. K. stali się właścicielami gospodarstwa rolnego położonego w F.. Decyzją z dnia 12 maja 1998 roku A. K. (1) został objęty z ustawy ubezpieczeniem społecznym rolników od dnia 1 września 1994 roku do dnia 6 grudnia 1994 roku oraz od dnia 1 września 1995 roku, ponieważ prowadzone przez niego osobiście gospodarstwo rolne obejmowało obszar użytków rolnych powyżej 1 ha przeliczeniowego (k. 25 akt KRUS).

Dnia 3 kwietnia 1992 roku A. K. (1) uzyskał wpis do ewidencji działalności gospodarczej prowadzonej przez Urząd Miejski w B. począwszy od dnia 1 kwietnia 1992 roku pod numerem (...) - „(...)” (k. 58). Dnia 21 grudnia 1993 roku Urząd Miejski w B. prowadzący ewidencję działalności gospodarczej na wniosek zainteresowanej i jej męża A. K. (1) wpisał do tej ewidencji spółkę cywilną pod firmą (...) pod numerem (...) z dniem 2 stycznia 1994 roku. Przedmiotem tej spółki była działalność usługowa, a w tym usługi transportowe.

Następnie małżonkowie zwrócili się o wykreślenie tego podmiotu z ewidencji, co nastąpiło z dniem 31 maja 1994 roku. Po raz kolejny z wnioskiem o wpisanie spółki cywilnej (...) do ewidencji zwrócili się dnia 14 listopada 1994 roku, z którym to dniem po raz kolejny wpisano ten podmiot do ewidencji działalności gospodarczej pod nowym numerem - (...) (k. 47-48 akt). Przedmiotem działalności tej spółki był handel, export i import oraz wszelka działalność nie wymagająca koncesji, ani zezwolenia.

Na wniosek małżonków K. Urząd Miejski w B. z dniem 1 sierpnia 1999 roku wykreślił z ewidencji spółkę małżonków K. wpisaną pod numerem (...) (k. 46). Małżonkowie A. i K. K. ponownie z wnioskiem o wpisanie do ewidencji działalności gospodarczej spółki (...) wystąpili do Wójta Gminy D. K. z dniem 30 marca 2001 roku. Wówczas we wniosku małżonkowie wskazali, że działalność w formie tej spółki prowadzą od dnia 1 grudnia 1994 roku. Wskutek tej

czynności uzyskali oni wpis w ewidencji pod numerem 55/01, który uległ zmianie w dniu 13 grudnia 2001 roku (opis (...)) oraz 19 stycznia 2011 roku (k. 56-61 akt sprawy niniejszej).

W okresie od 1 czerwca 1989 roku do 31 sierpnia 1994 roku odwołujący był objęty ubezpieczeniem społecznym z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej, jednakże z dniem 1 września 1994 roku złożył on oświadczenie o przerwie w prowadzeniu działalności gospodarczej. Z kolei w okresie od 7 grudnia 1994 roku do dnia 31 sierpnia 1995 roku objęty był on ponownie tym ubezpieczeniem, zaś dnia 1 września 1995 roku złożył oświadczenie o przerwie w prowadzeniu działalności gospodarczej (k. 273 akt KRUS).

W dniu 13 czerwca 2013 roku odwołujący zrzekł się licencji na wykonywanie (...) i wniósł o wykreślenie jej z ewidencji. W związku z tym Urząd Miejski w B. decyzją z dnia 20 kwietnia 2013 roku stwierdził wygaśnięcie licencji z tym dniem.

Równocześnie odwołujący przez cały okres ubezpieczenia nie był nigdzie zatrudniony i do dnia wydania zaskarżonej decyzji nie przedłożył Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego wymaganych ustawą zaświadczeń właściwego organu podatkowego o wysokości należnego podatku z tytułu prowadzonej pozarolniczej działalności gospodarczej.

Natomiast przedłożone przez odwołującego już po wydaniu zaskarżonej decyzji zaświadczenie Naczelnika II Urzędu Skarbowego z dnia 6 czerwca 2013 roku, (...)/ (...) wskazuje, że A. K. (1) w latach 2004- 2008 i 2010-2012 nie płacił podatku od prowadzonej przez siebie pozarolniczej działalności gospodarczej z wyjątkiem 2009 roku za który kwota podatku należnego wyniosła 339,48zł. Za pozostałe lata wykazane zaświadczeniem kwota należnego podatku wyniosła „0” złotych.

Zdaniem Sądu Okręgowego w judykaturze Sądu Najwyższego następuje odstępowanie od rygorystyczno-gramatycznej wykładni cytowanego powyżej przepisu, na co wskazywał też skarżący powołując się na wyrok z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 238/07 (OSNP 2009 nr 5-6, poz. 76), w którym to wyroku Sąd Najwyższy uznał i uzasadnił, że brak wyraźnego pouczenia o skutkach prawnych wynikających z art. 5a ustawy nie może prowadzić do pozbawienia rolniczego tytułu ubezpieczenia społecznego. Rolnicy, którzy przy prowadzeniu pozarolniczej działalności gospodarczej nie przekraczają ustawowego kryterium podatkowego, zachowują prawo pozostania w systemie rolniczych ubezpieczeń społecznych, ponieważ graniczne kryterium podatkowe, a nie zachowanie ustawowo wyznaczonego terminu na jego udokumentowanie, powinno decydować ostatecznie o legalności wyłączenia z rolniczego ubezpieczenia społecznego w decyzjach wydawanych dość często po wielu latach od tego zdarzenia.

Jednocześnie Sąd podniósł, że do wyłączenia rolnika z ubezpieczenia społecznego rolników nie dojdzie tylko wtedy, jeżeli nie został on wyraźnie pouczone o skutkach prawnych nieterminowego złożenia zaświadczenia o wysokości należnego podatku od przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej, a przy tym osiąganie przez ubezpieczonego rolnika dochodów z tytułu wznowionej pozarolniczej działalności gospodarczej, od których podatek dochodowy za poprzedni rok podatkowy nie przekraczał rocznej kwoty granicznej (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2008 roku, sygn. akt I UK 238/07, LEXnr 448177.)

Odwołujący słuchany informacyjnie jak i w charakterze strony podnosił, że nie został pouczone o skutkach wynikających z niezłożenia w terminie zaświadczeń o wysokości należnego podatku. A. K. (1) twierdził, że działalność gospodarczą prowadził od dawna, to jest od 1989 roku. Wówczas jeździł taksówką a potem wraz z żoną zawiązali spółkę cywilną. Gdy żona zaczęła mieć problemy ze zdrowiem, to samodzielnie świadczył usługi transportowe. Odwołujący wyjaśnił, że przed otrzymaniem darowizny gospodarstwa rolnego od rodziców był ubezpieczony w ZUS, a w 1994 roku, jak powstała możliwość ubezpieczenia się w KRUS, to przystąpił do ubezpieczenia społecznego rolników. A. K. (1) twierdził, że nie wiedział, że powinien poinformować Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego o prowadzeniu działalności gospodarczej, skoro prowadził ją już przed 2004 rokiem. Z działalności gospodarczej odwołujący rozliczał się na zasadach ogólnych. Ponadto odwołujący wskazał, że nie osiągał dochodu z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej, bądź dochód ten nie przekraczał kwoty granicznej (k.13v-14, 25v-26, 65v-66).

W ocenie Sądu Okręgowego wyjaśnienia podane przez odwołującego polegają na prawdzie, w szczególności co do tego, że nie został pouczone o konsekwencjach nieterminowego przedłożenia zaświadczeń. Sąd Okręgowy odwołał

się też do wyroku Sąd Najwyższego z dnia 27 listopada 2012 r. sygn. akt I UK 269/12, (dotychczas niepublikowany) gdzie Sąd ten przyjął, że niezłożenie przez rolnika prowadzącego działalność pozarolniczą w dniu 2 maja 2004 r. oświadczenia wyrażającego wolę pozostania w ubezpieczeniu rolniczym nie stało się podstawą ustania obowiązkowego ubezpieczenia rolniczego, jeżeli Kasa nie skierowała do niego informacji o znaczeniu prawnym terminu wyznaczonego na dzień 30 września 2004 r. i o koniecznych czynnościach wymaganych w związku z pozostaniem w ubezpieczeniu rolniczym po dniu 1 października 2004 r. Termin ten jest dla rolników otwarty i złożenie stosownego oświadczenia może nastąpić w każdym czasie. Nie ma przeszkód do jego wyrażenia również po uzyskaniu takiej wiedzy po znacznym upływie czasu (por. art. 3 a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników) przez wniesienie odwołania od decyzji o ustaniu rolniczego ubezpieczenia społecznego, skoro wobec niepoinformowanego rolnika nie upłynął również wyznaczony w ustawie termin na dostarczenie dokumentów, o których mowa w art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 2 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 2012 r., I UK 269/12, dotychczas niepublikowany).

W innym wyroku - do którego również odwołał się Sąd Okręgowy - Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że obowiązek informacyjny wprowadzony do stosunku rolniczego ubezpieczenia społecznego powinien spełniać konstytucyjny standard traktowania pozostających w ubezpieczeniu rolników zgodnie z zasadą zaufania obywateli do Państwa i stanowionego przez nie prawa (...), a wyłączenie z obowiązkowego ubezpieczenia społecznego rolników nie może wynikać z zaniechania działań nieobjętych prawidłowym pouczeniem organu ubezpieczeń społecznych (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 maja 2013 roku, sygn. akt I UK641/12, G. Prawna (...)). W jeszcze innym wyroku Sąd Najwyższy analizując obowiązek pouczenia rolników, dla których działalność rolnicza stanowi główne źródło utrzymania, przez organ rentowy, o obowiązku informowania "bez wezwania o okolicznościach mających wpływ na podleganie ubezpieczeniu i o zmianach tych okoliczności", lub że "ubezpieczenie społeczne rolników ustaje ostatniego dnia kwartału, w którym ustaly ustawowe warunki podlegania temu ubezpieczeniu", bez wyjaśnienia o jakie zmiany i okoliczności chodzi nie są prawidłowe. Tego typu informacje nie zawierają pouczenia, nie są wystarczająco identyfikowalne jako pozbawione żadnej informacji o warunkach kontynuowania ubezpieczenia rolniczego w razie zbiegu z ubezpieczeniem społecznym z tytułu podjęcia pozarolniczego działalności (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 marca 2013 r.. sygn. akt I UK 556/12, dotychczas niepublikowany).

Na tle przytoczonej wykładni przepisów prawa podzielanej przez Sąd pierwszej instancji - Sąd ten uznał, iż A. K. (1) wbrew stanowisku organu rentowego winien nadal podlegać ubezpieczeniom społecznym rolników po dniu 1 kwietnia 2005 roku tj. po dacie z jaką Prezes KRUS stwierdził ustanie ubezpieczenia. Prowadzona przez odwołującego działalność gospodarcza nie przynosiła bowiem takich dochodów przekraczających kwoty graniczne wskazane w ustawie. Jednocześnie odwołujący nie był nigdzie zatrudniony, a zgromadzone w toku postępowania dowody wskazują na to, że nie był on w sposób dostateczny pouczony o konieczności zawiadomienia Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego o prowadzonej działalności gospodarczej. Co istotne, odwołujący pozarolniczą działalność gospodarczą prowadził jedynie uzupełniająco, w celu pozyskania dodatkowych środków finansowych na utrzymanie siebie i rodziny. Posiadane przez odwołującego gospodarstwo rolne było w okresie podlegania wpisowi w ewidencji działalności gospodarczej stale powiększane. W początkowym okresie obejmowało ono obszar około 2 ha, zaś obecnie odwołujący uprawia około 10 ha gruntów rolnych. Wobec tego przyjąć należy, że intencją odwołującego na przestrzeni lat było podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolników, a nie z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej, która stanowiła w zasadzie marginalną działalność, bowiem nie przynosiła zbyt wielkich dochodów, które mogłyby stanowić główne źródło utrzymania.

Mając powyższe na uwadze powyższy wywód Sąd Okręgowy na zasadzie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. uwzględnił odwołanie.

Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego - Oddział (...) w B. zaskarżył powyższy wyrok w całości i zarzucił Sądowi pierwszej instancji :

I. naruszenie przepisów postępowania, a w szczególności:

art. 233 §1 kodeksu postępowania cywilnego poprzez:

- sprzeczne z materiałem dowodowym znajdującym się w aktach ubezpieczeniowych, a w szczególności z treścią informacji umieszczanych na decyzjach o objęciu ubezpieczeniem rolniczym, chociażby w decyzji z 2003.10.02., o obowiązku informowania Kasy o okolicznościach mających wpływ na podleganie ubezpieczeniu rolniczemu, a w szczególności o konieczności złożenia oświadczenia o wyborze ubezpieczenia rolniczego przy podjęciu działalności gospodarczej, a więc błędne ustalenie, że odwołujący nie był pouczony o skutkach prawnych art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników,

- pominięcie prawomocnej decyzji organu rentowego z dnia 12.06.2012 r. odmawiającej przywrócenia terminów do złożenia zaświadczeń o kwocie dochodów osiągniętych z działalności gospodarczej za lata 2004-2012, od której odwołujący nie złożył odwołania w trybie art. 477⁹ k.p.c., a więc Sąd Ubezpieczeń Społecznych jest nią związany w niniejszej sprawie i takie stanowisko zajął też Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 10 czerwca 2008 r., sygnatura I UK 376/07, jak i w wyroku z dnia 28 stycznia 2008 r. I UK 173/07 podkreślając domniemanie prawidłowości aktów administracyjnych, wynikające również z wyroku NSA z 18 listopada 1998 r. (...), LEX nr 35126.;

- błędne ustalenie, że KRUS miał obowiązek informowania odwołującego o w/w zmianie od 2 maja 2004 r. art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników wprowadzającej obowiązek dla rolników prowadzących równoległe pozarolniczą działalność gospodarczą złożenia do 14 lutego 2005 r. zaświadczenia urzędu skarbowego o wysokości należnego podatku za miniony rok, bowiem organ rentowy nie posiadał wiedzy o tym, że odwołujący prowadzi działalność gospodarczą i taką wiedzę w tym zakresie mógł uzyskać od samego odwołującego, ale Sąd I instancji pominął przy ocenie materiału dowodowego bezsporny, bo wynikający z akt ubezpieczeniowych, jak również przyznany przez samego odwołującego fakt nie powiadomienia organu rentowego o prowadzonej przez niego działalności gospodarczej, co miało istotne znaczenie przy ocenie Sądu I instancji, że organ rentowy nie dopełnił swoich obowiązków informowania odwołującego, o prawach i obowiązkach wynikających z w/w ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, bo w takim stanie faktycznym, w ocenie organu rentowego, KRUS nie miał obowiązku informowania odwołującego o takich zmianach przepisów, które, wg informacji będących w posiadaniu organu rentowego, go nie dotyczyły i nie można wymagać, by KRUS był zobligowany do pouczenia wszystkich płacących składki rolników o zmieniających się przepisach kształtujących prawa i obowiązki ubezpieczonych prowadzących równoległe pozarolniczą działalność gospodarczą, skoro odwołujący, wg wiedzy KRUS, do takich osób nie należał. (Takie też stanowisko zajął Sąd Apelacyjny w Białymstoku w wyroku z dnia 7 września 2011 r., sygnatura akt: III AUa 702/11.)

II. naruszenie prawa materialnego, a w szczególności:

- art. 5a ustęp 5 i 7 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. 2013 r. 1403 j.t.) w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 2 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 91, poz. 873) przez błędną wykładnię tego przepisu polegającą na tym, że Sąd I instancji błędnie przyjął, że w oparciu o ten przepis można przywrócić odwołującemu termin do złożenia do dnia 14 lutego 2005 r. zaświadczenia urzędu skarbowego o nie przekroczeniu kwoty należnego podatku dochodowego od przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej za rok 2004, chociaż niezachowanie powyższego terminu, o ile nadal prowadzona była pozarolniczą działalność gospodarcza, było równoznaczne z zaistnieniem okoliczności powodujących ustanie ubezpieczenia z końcem kwartału, w którym rolnik lub domownik zobowiązany był złożyć zaświadczenie, a więc termin 14.02.2005 r. do złożenia zaświadczenia z Urzędu Skarbowego był terminem zawitym, nieprzywracany.

- art. 5a ustęp 5 i 7 w/w ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 2 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 91, poz. 873) przez błędne, w wyniku w/w błędnej wykładni w/w przepisów, nie zastosowanie tych przepisów w niniejszej sprawie i przywrócenie odwołującemu terminu do złożenia zaświadczenia o nie przekroczeniu kwoty podatku dochodowego od przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej za rok 2004, mimo iż przywrócenie odwołującego do ubezpieczenia rolniczego od dnia 1 kwietnia 2005 r. było niedopuszczalne, bo ustawa z dnia 1 lipca

2005 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw, która, stosownie do jej art. 5 - weszła w życie po upływie 14 dni od jej ogłoszenia, które nastąpiło w Dzienniku Ustaw z 9 sierpnia 2005 r. nie zawierała przepisu umożliwiającego wsteczne zastosowanie możliwości przywrócenia terminu do złożenia w/ w zaświadczenia urzędu skarbowego za 2004 r., które to stanowisko podzielił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 19 października 2006r. III UK 91/06.

Wskazując na powyższe zarzuty apelacji, organ rentowy wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania w całości.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje

Apelację należało uznać za zasadną.

Poczynione przez Sąd Okręgowy ustalenia faktyczne wymagają pewnego uporządkowania i uzupełnienia, w zakresie mającym istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy przez Sąd Apelacyjny.

Przede wszystkim stwierdzić należało, iż w sprawie winno być poza sporem, iż małżonkowie K. prowadzili pozarolniczą działalność gospodarczą - nie informując o tym rolniczego organu rentowego. W świetle informacji Naczelnika Urzędu Skarbowego w B. (k.264 a.r.) rozpoczęli działalność w formie spółki cywilnej (...) od dnia 1 grudnia 1994 r. , przy czym w Urzędzie Skarbowym zaewidencjonowano tę spółkę od dnia 19 lipca 1999 r. , do dnia wystawienia informacji (26.10.2012 r.) spółka nie zgłaszała zawieszeń działalności. Nadto A. K. (1) zarejestrował jednoosobową działalność od dnia 3 kwietnia 1992 r. i do dnia udzielania informacji przez Naczelnika Urzędu Skarbowego nie zgłaszał ani zawieszenia ani likwidacji tej działalności. Nie było w sprawie również sporne to, iż w latach 2004-2012r. kwoty podatku należnego z tytułu prowadzonej przez małżonków działalności gospodarczej wynosiły 0 zł za wyjątkiem roku 2009 kiedy to podatek wyniósł kwotę 339,48 zł (k. 313,314 a.r.) .

W uzupełnieniu powyższych ustaleń przypomnieć należy, iż dnia 21 grudnia 1993 roku Urząd Miejski w B. prowadzący ewidencję działalności gospodarczej na wniosek K. i A. K. (1) wpisał do tej ewidencji spółkę cywilną pod firmą (...) pod numerem (...) z dniem 2 stycznia 1994 roku. Przedmiotem tej spółki była działalność usługowa, a w tym usługi transportowe. Następnie małżonkowie zwrócili się o wykreślenie tego podmiotu z ewidencji, co nastąpiło z dniem 31 maja 1994 roku. Jednakże złożyli kolejny wniosek o wpisanie spółki cywilnej (...) do ewidencji dnia 14 listopada 1994 roku, z i z tym dniem po raz kolejny wpisano ten podmiot do ewidencji działalności gospodarczej pod nowym numerem - (...) (k. 47-48 akt). Przedmiotem działalności tej spółki był handel, export i import oraz wszelka działalność nie wymagająca koncesji, ani zezwolenia.

W świetle akt Urzędu Miejskiego w B. dotyczących zezwolenia wykonywania usług(...) (przez A. K. (1) prowadzonych od 1998 r. - w dniu 29 czerwca 1998r. wystąpił do Urzędu Miejskiego o udzielenie mu zezwolenia na wykonywanie przewozu na terenie Gminy B. i takowe zezwolenie w dniu 21 września 1998 r. mu wydano (bezterminowo) . Do wniosku A. K. (1) dołączył wówczas między innymi zaświadczenie o wpisie do ewidencji działalności gospodarczej z dnia 3 kwietnia 1992 r. wskazujące na prowadzenie takiej działalności w zakresie taxi osobowego - od dnia 6 kwietnia 1992 r. , jak również dołączył wówczas decyzję o nadaniu NIP i REGON. W 2003 r. wystąpił o udzielenie tej licencji (na auto o innym nr rejestracyjnym) na okres do 2033 r. i takowa licencję otrzymał. W dniu 13 czerwca 2013 r. (już po wydaniu przez Prezesa Kasy zaskarżonej decyzji) A. K. (1) wystąpił do Urzędu Miejskiego o wygaszenie posiadanej licencji . W świetle akt rentowych A. K. (1) w dniu 28 kwietnia 1998r. złożył na druku zawierającym pouczenie o odpowiedzialności karnej oświadczenie , iż dnia 1 września 1995 r. pracuje tylko w gospodarstwie rolnym dołączając zaświadczenie ZUS wskazujące na podleganiu w ZUS z tytułu działalności gospodarczej w okresach o 01.0.1989r, do 31.08.1994 r. i od 07.12.1994 r. do 31.08.08.1995r. – zatajając iż działalność gospodarczą nadal prowadzi (k.23-24 a.r.). W wyniku tego oświadczenia rolniczy organ rentowy stwierdził decyzją z dnia 12 maja 1998r. jego podleganie ubezpieczeniem społecznym rolników z mocy na okres 01.09.1994r. do 06.12.1994 r. oraz od dnia 1 września 1995 r. (k25 a.r.). Z akt rentowych nie wynika, aby rolniczy organ rentowy posiadał jakąkolwiek wiedzę, iż po dniu 1 września 1995r. A. K. (1) w dalszym ciągu prowadzi działalność pozarolniczą.

Do oceny zasadności apelacji i podniesionych w niej zarzutów koniecznym jest nawiązanie do regulacji podlegania ubezpieczeniem społecznym rolników przed dniem 31 grudnia 1996r. Jak wiadomo przepisy ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników (t.j. Dz. U z 2008 r., nr 50, poz. 291 ze zm.) obowiązujące do tej daty nie przewidywały możliwości podlegania przez rolnika ubezpieczeniu społecznemu rolników jeżeli oprócz działalności rolniczej prowadził on działalność gospodarczą. Z dniem 1 stycznia 1997 r. wszedł w życie art. 5a dodany ustawą z dnia 12 września 1996 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z dnia 23 października 1996 r. Dz.U.1996.124.585) w myśl którego, rolnik lub domownik, który podlegając ubezpieczeniu w pełnym zakresie z mocy ustawy, nieprzerwanie co najmniej 1 rok, podejmuje pozarolniczą działalność gospodarczą nie będąc pracownikiem i nie pozostając w stosunku służbowym, podlega nadal temu ubezpieczeniu. Rolnik lub domownik może podlegać innemu ubezpieczeniu społecznemu wówczas, gdy złoży Zakładowi lub Kasie oświadczenie, że chce podlegać innemu ubezpieczeniu społecznemu z tytułu pozarolniczej działalności gospodarczej, o ile spełnia w tym zakresie warunki określone w odrębnych przepisach. Z treści zacytowanego przepisu można wyciągnąć dwa wnioski. Po pierwsze tylko rolnik, który chciałby podlegać ubezpieczeniu innemu niż rolnicze zobowiązany był do złożenia oświadczenia o wyborze tego innego ubezpieczenia, a zatem rolnik, którego wolą było dalsze podleganie ubezpieczeniu. Niezłożenie zatem takiego oświadczenia nie mogło skutkować ustaniem ubezpieczenia rolniczego. Po drugie jednak z dobrodziejstwa podlegania ubezpieczeniu w KRUS mógł skorzystać tylko taki rolnik, który przed 1 stycznia 1997 r. nieprzerwanie co najmniej 1rok podlegał ubezpieczeniu rolniczemu w pełnym zakresie i to z ustawy. Artykuł 7 ust. 1. ustawy w ówczesnym brzmieniu z 1996 r. miarodajnym w sprawie stanowił, iż ubezpieczeniu wypadkowemu, chorobowemu i macierzyńskiemu podlega z mocy ustawy rolnik (jego domownik), którego gospodarstwo obejmuje obszar użytków rolnych powyżej 1 ha przeliczeniowego lub dział specjalny - jeżeli ten rolnik lub domownik nie podlega innemu ubezpieczeniu społecznemu i nie ma ustalonego prawa do emerytury lub renty.

W świetle ustaleń Sądu Okręgowego przytoczonych wyżej ustaleń faktycznych przed dniem 1 stycznia 1997 r. r. A. K. (1) podobnie jak jego żona prowadzili działalność gospodarczą, co z kolei oznacza w zakresie podlegania ubezpieczeniom społecznym, iż stosownie do art. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz ich rodzin (Dz.U. z 1989 r. Nr poz. 46 nr 250), podlegali oni obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu określonymu tą ustawą. W myśl bowiem tego przepisu obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu podlegały osoby fizyczne mające obywatelstwo polskie, prowadzące na własny rachunek działalność gospodarczą na podstawie:

- 1) wpisu do ewidencji działalności gospodarczej lub koncesji, określonych w przepisach o działalności gospodarczej,
- 2) uprawnień określonych w przepisach szczególnych, zwane dalej "ubezpieczonymi". Stosowanie do ust. art. 1 tej ustawy jeżeli działalność, o której mowa w ust. 1, jest prowadzona przez dwie lub więcej osób, w ramach jednostki organizacyjnej nie mającej osobowości prawnej, ubezpieczeniu podlega każda z tych osób.

Powyższy wywód prowadzi do jednoznacznego wniosku, iż A. K. (1) w z związku z podleganiem innemu ubezpieczeniu, w okresie poprzedzającym wejście w życie art. 5.a. ustawy rolniczej (od 1 stycznia 1997 r.) nie mógł skorzystać z dobrodziejstwa tego przepisu i podlegać od 1 stycznia 1997 r. ubezpieczeniu rolniczemu z uwagi na brak spełnienia przesłanki rocznego podlegania ubezpieczeniu rolniczemu z mocy ustawy. Podleganie ubezpieczeniu rolniczemu byłoby jednak możliwe, gdyby skarżący skorzystał wówczas z możliwości jakie jej oferował w tym czasie art. 2 ustawy z dnia 12 września 1996 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z dnia 23 października 1996 r. Dz.U.1996.124.585), w myśl którego - rolnik lub domownik, który w dniu wejścia w życie niniejszej ustawy podlega innemu ubezpieczeniu z tytułu pozarolniczej działalności gospodarczej nie będąc pracownikiem i nie pozostając w stosunku służbowym, a spełnia inne warunki podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy w pełnym zakresie, może złożyć Zakładowi lub Kasie oświadczenie, że chce podlegać temu ubezpieczeniu z wyłączeniem innego ubezpieczenia społecznego. Poza sporem było w sprawie, iż takiego oświadczenia ani skarżący ani jego małżonka nie złożyli żadnemu z organów ubezpieczeniowych. Skutkiem powyższego w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą A. K. pozostał poza systemem ubezpieczenia rolniczego, co w

dalszej konsekwencji powodowało, iż również po 1 stycznia 1997 r. skarżący nie spełnił warunków do objęcia ją ubezpieczeniem rolniczym z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej. Wprawdzie na wniosek małżonków K. Urząd Miejski w B. z dniem 1 sierpnia 1999 roku wykreślił z ewidencji ich spółkę wpisaną pod numerem (...) (k. 46), to małżonkowie K. wystąpili ponownie z wnioskiem o wpisanie do ewidencji działalności gospodarczej spółki (...) do Wójta Gminy D. K. z dniem 30 marca 2001 roku. A. K. (2) nie zgłaszał przy tym zawieszania prowadzenia działalności gospodarczej w zakresie (...) Urzędowi Skarbowemu, a jej fakt prowadzenia potwierdza odnowienie licencji na inny pojazd w 2003 r. Stan prowadzenia działalności gospodarczej przez A. K. (1) istniał zatem w chwili istotnej zmiany art. 5a ustawy dokonanej ustawą z dnia 2 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2004 r. Nr 91 poz. 873), która zasadniczo weszła w życie w dniu 2 maja 2004 r. W świetle zmienionego przepisu art. 5a

- rolnik lub domownik, który podlega ubezpieczeniu w pełnym zakresie z mocy ustawy nieprzerwanie przez co najmniej 3 lata, rozpocznie prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej opodatkowanej zgodnie z przepisami o zryczałtowanym podatku dochodowym lub rozpocznie współpracę przy prowadzeniu tej działalności, podlega nadal temu ubezpieczeniu, jeżeli nie jest pracownikiem i nie pozostaje w stosunku służbowym (ust. 1) .

- rolnik lub domownik, o którym mowa w ust. 1, podlega nadal ubezpieczeniu, jeżeli w terminie 14 dni od dnia rozpoczęcia wykonywania pozarolniczej działalności gospodarczej lub rozpoczęcia współpracy przy prowadzeniu tej działalności złoży Kasie oświadczenie o kontynuowaniu tego ubezpieczenia oraz udokumentuje spełnienie warunków opodatkowania tej działalności w formie zryczałtowanego podatku dochodowego w terminie 7 dni od dnia otrzymania dokumentu ustalającego przez organ podatkowy tę formę opodatkowania (ust.2) . W § ustępie 6 określona została roczna kwota graniczna podatku, które przekroczenie eliminowało z ubezpieczenia rolniczego.

Rolnik (prowadzący poza rolniczą działalność), który zaniechał wypełnienia obowiązku złożenia kasie oświadczenia o kontynuacji ubezpieczenia oraz rolnik , który nie złożył w terminie określonym w ustawie zaświadczenia właściwego organu podatkowego o wysokości należnego podatku za miniony rok – tracił z mocy ustawy prawo do podlegania ubezpieczeniu rolniczemu (ust. 3 i 7 art. 5a).

Sąd Okręgowy w swoich rozważaniach skupił się na okolicznościach związanych z tym, iż skarżący podobnie jak i jego żona nie złożyła Kasie żadnego oświadczenia o kontynuacji ubezpieczenia w KRUS jak i na okolicznościach związanych z nieskładaniem przez nich (przez blisko 10 lat) zaświadczeń w przedmiocie wysokości podatku za poprzedni rok. Sąd Okręgowy szeroko nawiązał do orzecznictwa Sądu Najwyższego wyraźnie łagodzącego skutki zaniechań rolnika w tym zakresie, oraz akcentujących obowiązki organu rentowego w dokonaniu właściwych pouczeń. Zdaniem jednak Sądu Apelacyjnego ma w sprawie znaczenie drugorzędne dla rozstrzygnięcia. Pouczenia organu rentowego miałyby bowiem w sprawie wtedy znaczenie, gdyby skutek ich braku lub wadliwości skarżący utraciłby prawo do korzystniejszego ubezpieczenia, które jej służyło - tak jednak w sprawie nie było. Skarżący w chwili wejścia w życie art. 5a w nowym brzmieniu (2 maja 2004r. nie spełniał przede wszystkim przesłanek z art. 5a ust. 1 ustawy , przepis ten bowiem wymagał, aby rolnik lub domownik rozpoczynający prowadzenie działalności gospodarczej, podlegał **ubezpieczeniu** w pełnym zakresie z mocy ustawy nieprzerwanie przez co najmniej 3 lata. Warunku tego skarżący nie mogła spełnić prowadząc działalność gospodarczą w formie spółki (z przerwami wcześniej wskazanymi) i w zakresie usług(...). Wedle art. 7 ust. 1 ustawy rolniczej w brzmieniu obowiązującym między innymi na dzień 2 maja 2004r.

- ubezpieczeniu wypadkowemu, chorobowemu i macierzyńskiemu podlega z mocy ustawy:

1) rolnik, którego gospodarstwo obejmuje obszar użytków rolnych powyżej 1 ha przeliczeniowego lub dział specjalny,

2) domownik rolnika, o którym mowa w pkt 1

- jeżeli ten rolnik lub domownik nie podlega innemu ubezpieczeniu społecznemu i nie ma ustalonego prawa do emerytury lub renty.

Powyższy wywód prowadzi zdaniem Sądu Apelacyjnego do tego, iż w istocie skarżący związku z prowadzeniem pozarolniczej działalności gospodarczej nie spełniał na dzień 1 stycznia 1997 r. jak i na dzień 2 maja 2004 r. przesłanek

art. 5a tj. podlegania z ustawy ubezpieczeniu rolniczemu w pełnym zakresie przez okres wymagany tym przepisem czyli 1 rok przed 1 stycznia 1997 r. (jak też nie skorzystał z możliwości złożenia oświadczenia zgodnie z art. 2 ustawy z dnia 12 września 1996 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników) i 3 lata przed 2 maja 2004 r.) , co było niezbędne do pozostania w ubezpieczeniu rolniczym w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego w stosunku do jego sytuacji prawnej pouczenie go o zmianach w zakresie treści art. 5a i zasadach podlegania ubezpieczeniu rolniczemu od 2 maja 2004 r. (nawet gdyby organowi przypisać taki obowiązek wobec braku wiedzy o jej prowadzeniu) zasadniczo nie wpływało bezpośrednio na możliwość wyboru ubezpieczenia. Poza sporem było, iż skarżący nie zawiadomił rolniczego organu rentowego o prowadzeniu działalności gospodarczej przez okres ponad 15-tu lat, a co więcej w oświadczeniu złożonym Kasie w dniu 28 kwietnia 1998r. podał , iż nie prowadzi działalności gospodarczej od 1 września 1995 r. , mimo że takową prowadził i formie spółki cywilnej i jak (...), jak to wyżej ustalona .

Sąd Apelacyjny nie neguje, iż w ostatnich latach orzecznictwo Sądu Najwyższego na tle art. 5a ustawy, do którego nawiązuje Sąd Okręgowy przesunęło się wyraźnie w kierunku mniej sztywnej wykładni i pozwala na sanowanie uchybień rolnika w zakresie zachowania terminu do zaświadczenia w wysokości podatku w przypadku wadliwości pouczeń (braku) , to orzecznictwo to dotyczy przede wszystkim takich sytuacji, w których rolnik ten spełniałby pozostałe przesłanki podlegania ubezpieczeniu rolniczemu, a jedynie nie złożył zaświadczenia o wysokości podatku (wyrok SN z 20 marca 2013 r. I UK 556/12 ; wyrok SN z 29 maja 2013 r. I UK 641/12) – a sytuacja taka nie ma miejsca w niniejszej sprawie. Sąd Najwyższy nigdzie też nie to nie podważa przy tym wyraźnej regulacji art. 37 ust. 1. nakładającej na rolnika jest obowiązek - bez czekania na wezwanie, w ciągu 14 dni zgłaszania Kasie osoby podlegające ubezpieczeniu w jego gospodarstwie oraz informowania Kasy o okolicznościach mających wpływ na podleganie ubezpieczeniu i o zmianach tych okoliczności. Brak jest podstaw aby bagatelizować ten obowiązek nałożony na ubezpieczonych w ustawie, bo nie jest rzeczą Sądu negowanie wyraźnej woli ustawodawcy mającego legitymację do tworzenia prawa, chyba że Sąd nabrałby wątpliwości w zakresie konstytucyjności takiej regulacji. Zarówno skarżący jak i jego małżonka przez wiele lat nie informując rolniczego organu rentowego o prowadzeniu działalności gospodarczej obowiązek ten zignorowali, a za własne zaniedbania, zaniechania, i nawet aktywne wprowadzenie przez skarżącego w błąd organu rentowego w oświadczeniu z dnia 28 kwietnia 1998r. winią organ rentowy .

W świetle powyższych rozważań zaskarżona decyzja z dnia 7 maja 2013 r. wydana w stosunku do A. K. (1) (k.281) stwierdzająca nieważność decyzji z dnia 23 maja 2006 r. (obejmującej ubezpieczeniem rolniczym po utracie prawa do renty) oraz z 7 marca 2011 (stwierdzająca ustanie ubezpieczenia rolniczego w związku ponownym nabyciem prawa do renty rolniczej) jest prawidłowa. W świetle orzecznictwa Sądu Najwyższego - w przypadku zatajenia prowadzenia działalności pozarolniczej - decyzja wydana w trybie art. 83a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2013 r. poz. 1442) w zw. 52 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników (t.j. Dz. U z 2008 r., nr 50, poz. 291 ze zm.) może skutkować wyłączeniem z ubezpieczenia rolniczego z datą wsteczną. W orzecznictwie Sądu Najwyższego zdaje się dominować pogląd, iż decyzję Prezesa KRUS wydawane na podstawie art. 83a ustawy systemowej nie w są zasadzie decyzjami wydawanymi w wyniku wznowienia postępowania i brak jest ograniczeń czasowych do wydania decyzji w przedmiocie ponownego ustalenia lub zobowiązania stwierdzonego decyzją (por. wyrok SN z 9 marca 2011 r. III UK 86/10 lex nr 818611; wyrok SN z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 166/07, OSNP 2009, nr 11-12, poz. 154 oraz por. także wyrok SN z dnia 13 maja 2004 r., II UK 359/03, OSNP 2004, nr 24, poz. 425). W przypadku zatajenia prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej nie jest jednak wykluczona również możliwość stwierdzenia nieważności decyzji wydanej wcześniej w tym przedmiocie 83a ust. 2 ustawy systemowej w związku z art. 156 §1 pkt 2 k.p.a. jako wydanej z rażącem naruszeniem prawa (postanowienie SN z dnia 9 stycznia 2012r. I UK 282/11 Lex nr 121581).

Reasumując powyższe rozważania Sąd Apelacyjny, iż skarżąca w okolicznościach niniejszej sprawy nie spełniała przesłanek do pozostania w ubezpieczeniu rolniczym w związku z prowadzeniem działalnością gospodarczej, a zatem wydana decyzja organu rentowego odpowiada prawu.

Z tych przyczyn na zasadzie art. 386 §1 k.p.c. Sąd Apelacyjny dokonał zmiany zaskarżonego wyroku i oddalił odwołanie.

Zasadą w procesie cywilnym jest, że strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (art. 98 § 1 k.p.c.). Tylko w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może zasądzić od strony przegrywającej część kosztów procesu albo nie obciążać jej w ogóle kosztami (art. 102 k.p.c.). Przepis art. 102 k.p.c. jako szczególny nie podlega wykładni rozszerzającej (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 września 2010 r. II CZ 76/10). W utrwalonym orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się stosowanie art. 102 k.p.c., gdy strona przegrywająca znajduje się w wyjątkowo ciężkiej sytuacji majątkowej, a wytaczając powództwo była subiektywnie przeświadczona o słuszności dochodzonego roszczenia, natomiast strona przegrywająca korzystała ze stałej obsługi prawnej i nie poniosła dodatkowych nakładów na prowadzenie procesu (wyrok SN z dnia 17 listopada 1972 r., I PR 423/72, OSNCP 1973, nr 7-8, poz. 138). Zważywszy na charakter sprawy i jej skutki dla ubezpieczonego zasadnym było zdaniem Sądu Apelacyjnego zastosowanie art. 102 k.p.c.